

Doen & Laten

- Het natuurgevoel van Maarten 't Hart
- Namaakstadje op de drempel van het Lauwersmeer
- We krijgen de natuur die we verdienen

Natuurwetgeving in de praktijk

Foto: Bart Siebelink

nr 5 december 2006

"Wat is dat, de Nederlandse natuur?"

Maarten 't Hart Foto: Bert Nienhuis

Doen&Laten besteedt elk nummer aandacht aan het natuurgevoel van een 'BN-er'. In dit nummer geeft Maarten 't Hart zijn visie op natuur in Nederland.

"Wat is dat, de Nederlandse natuur? Wil je echt naar de natuur dan moet je naar het tropisch regenwoud in het Amazonegebied, of naar Antarctica", vindt schrijver en bioloog Maarten 't Hart. "Overal heeft de mens z'n sporen nagelaten, zelfs in de Waddenzee. In vergelijking met grote ongerepte gebieden in het buitenland is er in Nederland nauwelijks meer natuur, dus oerbos, of oerhei, een gebied nog ongerept en niet op enigerlei wijze door mensenhand beroerd. Wij hebben alleen maar ontgonnen terrein, cultuurlandschap, nergens in Nederland is nog een stukje natuur te vinden dat er 't zelfde uitziet als van voor de tijd toen hier voor het eerst mensen kwamen. Met het woord natuur bedoelen mensen terrein dat onbebouwd is, polders, duinen, heidevelden, de paar bossen die we nog hebben. In dat soort natuur kom ik heel weinig omdat je in elk geval hier in 't westen in de verte altijd de skyline van een grote stad ziet.

Als ik al in onbebouwd terrein kom, dan fiets ik daar doorheen, op weg naar m'n moeder of op weg naar een bibliotheek. En altijd als ik door zulk terrein fiets, erger ik me aan de overal aanwezige sporen van mensen, de huizen in de verte, het vliegtuiglawaai boven je hoofd. Heus, volgens mij is er in Nederland geen echte natuur meer, dus mijn natuurgevoel bestaat eenvoudig niet. Alleen sommige stukken die nog dicht staan bij hoe 't was voor er mensen waren, zoals de Weerribben, het Ballooërveld en het Naardermeer vind ik wel mooi. We hebben weliswaar geen natuur meer, maar wat we hebben aan cultuurlandschap met relatief nog veel groen erin, daar moeten we uiterst zuinig mee omgaan, zodat niet heel Nederland vol komt te staan met vinex-wijken en verwoest wordt door de aanleg van bedrijventerreinen."

In deze uitgave van *Doen&Laten*

- 3 Ministerie gereed voor inspraak
- 4 Strategische Milieubeoordeling
- 6 Esonstad aan het Lauwersmeer
- 8 We krijgen de natuur die we verdienen

- 10 Gedragscode waterschappen begint te wennen
- 11 Wijziging Natuurbeschermingswet 1998
- 12 Nieuw op de website

Aanvang inspraak op ontwerp-aanwijzingsbesluiten

Op 22 november j.l. heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de kennisgeving van de eerste 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden gepubliceerd. In een ontwerp-aanwijzingsbesluit staan de instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten die het gebied in Europees opzicht bijzonder maken. Bij elk besluit hoort een kaart met de nauwkeurige begrenzing van het gebied. Op de genoemde 111 ontwerpbesluiten kan vanaf 9 januari worden ingesproken.

De publicatie van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten gebeurt in meerdere tranches. In de eerste tranche zitten 111 van de in totaal 162 gebieden. Iedereen kan inspreken op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De terinzagelegging hiervoor begint op 9 januari voor een periode van 6 weken. Een inspraakreactie moet voor 19 februari binnen zijn. Het is ook mogelijk digitaal te reageren. Op basis van de ontwerpbesluiten

gebied. Dit kan de provincie zijn of het ministerie van LNV, Verkeer en Waterstaat of Defensie. De instanties die de beheerplannen moeten opstellen zullen vaak tegen dezelfde vragen en problemen aanlopen. Vanuit de gedachte dat de opstellers ergens terecht moeten kunnen met deze vragen en niet iedereen zelf het wiel moet uitvinden, is het idee geboren voor een ondersteunende organisatie. Behalve als vraagbaak zal de organisatie ook

"De terinzagelegging begint op 9 januari."

en de inspraakreacties daarop neemt de minister van LNV voor elk gebied een definitief aanwijzingsbesluit. Na de definitieve aanwijzing wordt voor elk gebied een beheerplan opgesteld. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag in het

bijdragen aan netwerkontwikkeling en tevens problemen signaleren en die vervolgens agenderen op de bestuurlijke en wetenschappelijke agenda's. Het ministerie van LNV is samen met de andere bevoegde instanties bezig deze organisatie op te zetten.

Eerste ervaringen aanwijzing Abtskolk & De Putten

Er is inmiddels ervaring opgedaan met een aanwijzingsprocedure voor een Natura 2000-gebied. De procedure voor het gebied Abtskolk & De Putten is namelijk in januari 2006 al gestart. Op het ontwerp-aanwijzingsbesluit zijn 49 zienswijzen ingediend. Deze reacties zijn voor de helft afkomstig van particulieren en verder van agrariërs, provincies en gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Eduard Osieck van het ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselkwaliteit, die de procedure begeleidde, zet uiteen waar de insprekers in hun zienswijzen op in zijn gegaan: "Agrariërs, bedrijfsleven en overheden geven aan dat ze de begrenzing te ruim vinden. Melkveehouders zijn bevreesd dat ganzen uit het gebied nog meer overlast zullen veroorzaken. En bij alle agrariërs leeft de vraag of de aanwijzing tot Natura 2000-gebied niet tot nieuwe beperkingen zal leiden. Maar er zijn ook steunbetuigingen voor de aanwijzing binnengekomen."

Dit najaar heeft in het kader van de procedure voor Abtskolk & De Putten ook nog het landelijke Natura 2000 Doelendocument ter inzage gelegen. Naar verwachting zal de procedure begin volgend jaar kunnen worden afgerond. Osieck: "Een van de dingen die we van deze procedure hebben geleerd, is dat we op een informatieavond/hoorzitting meer informatiemateriaal over de aanwijzing en de procedure beschikbaar moeten hebben. Ook is het belangrijk om een goed verhaal over nut en noodzaak van Natura 2000 klaar te hebben. Hier zullen we ons voordeel mee doen bij de komende aanwijzingsprocedures."

Weerribben, een van de Natura 2000-gebieden

Strategische Milieubeoordeling

als quick-scan voor de NB-wet

De Dinkel in Losser Foto: Berto Meeuwissen

Op welk moment beoordeel je nu het beste of een ruimtelijk plan in strijd kan komen met de Natuurbeschermingswet? Doe je dat voorafgaand aan de planvorming, of is het juist slimmer om het definitieve plan te toetsen aan de wet? Voor het Uitwerkingsplan Losser heeft de Dienst Landelijk Gebied gekozen voor een soort tussenoplossing: de Strategische Milieubeoordeling.

Losser ligt in het reconstructiegebied Salland-Twente. Twee jaar geleden is voor dit gebied een reconstructieplan vastgesteld dat is bedoeld om functies zoals natuur en landbouw ruimtelijk beter van elkaar te scheiden zodat deze elkaar niet meer in de weg zitten. Voor het reconstructieplan is een milieueffectrapportage opgesteld waarin op hoofdlijnen staat aangegeven wat de verwachte effecten van het plan op natuur en milieu zijn. Het reconstructieplan wordt nu vervolgens in deelgebieden uitgewerkt. Het eerste uit de reeks, het Uitwerkingsplan Losser, is in oktober de inspraak ingegaan.

Geert Tuinstra is projectleider voor het deelgebied Losser en secretaris van de Uitwerkingscommissie. Hij vertelt

hoe DLG en de provincie er toe zijn gekomen om in het Uitwerkingsplan een zogenaamde Strategische Milieubeoordeling op te nemen. "Aanvankelijk dachten wij dat het niet nodig zou zijn om voor dit Uitwerkingsplan nog een aparte milieueffectrappor-

effecten op de twee grote Habitat-richtlijngebieden en een beschermd natuurmonument in het projectgebied. Met andere woorden, het reconstructieplan is mede bedoeld om de natuur beter te beschermen maar dat betekent niet tegelijkertijd dat elke

"Sommige maatregelen zullen lokaal misschien juist wel negatieve gevolgen hebben."

tage te maken. Er lag immers al een milieueffectrapportage voor het hele reconstructiegebied. Maar juristen van de provincie vonden dat die m.e.r. toch te globaal was en geen goed inzicht geeft in de mogelijke ecologische

afzonderlijke maatregel die je neemt, ook positieve gevolgen heeft voor de natuur. Sommige maatregelen zullen lokaal misschien juist wel negatieve gevolgen hebben. De provincie heeft ons daarom gevraagd om een Strate-

gische Milieubeoordeling te maken voor het Uitwerkingsplan om in kaart te brengen waar er eventuele negatieve gevolgen kunnen optreden.”

Fietspaden in de natuur

Een Strategische Milieubeoordeling is in feite een soort ‘milieueffectbeoordeling op hoofdpunten’, en is sinds kort verplicht bij plannen die Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden kunnen beïnvloeden. Voor de Strategische Milieubeoordeling is dan ook geen aanvullend onderzoek gedaan, maar is op grond van de bestaande informatie bekeken of de maatregelen in het Uitwerkingsplan mogelijk effecten hebben op de natuurgebieden. Een niet zo heel verrassende uitkomst is dat het overgrote deel van de voorgenomen maatregelen geen negatieve invloed zal hebben op de natuurgebieden. De bedoeling was immers ook om deze gebieden te vergroten, te verbeteren en te beschermen.

Maar uit de Strategische Milieubeoordeling blijkt dat enkele voorgestelde maatregelen desondanks een negatief effect kunnen hebben. Het gaat dan om de geplande fietspaden en wandelpaden. Deze hebben mogelijk een negatief effect op de Habitatrichtlijngebieden en het beschermde natuurmonument. En ook dat is misschien niet zo heel verwonderlijk, want de meeste paden liggen nu eenmaal langs of in de betreffende natuurgebieden. En dus kan het Uitwerkingsplan op enkele onderdelen een conflict opleveren met de Natuurbeschermingswet. In het Uitwerkingsplan staat nu een lijstje van 19 locaties waar mogelijk conflicten gaan optreden.

Vooraf of achteraf toetsen?

De Strategische Milieubeoordeling is opgenomen in het Uitwerkingsplan dat nu de inspraak is ingegaan. Wat gaat DLG nu met de informatie uit de Strategische Milieubeoordeling doen? Tuinstra: “We weten nu dus voor welke maatregelen er een passende beoordeling moet komen. Dat betekent dat we daar in het kader van de Natuurbeschermingswet eerst ecologische inventarisaties zullen gaan maken. We zijn van plan om vervolgens een integrale beoordeling te maken. We

proberen de effecten op de natuur in zijn geheel te beoordelen, zodat we kunnen zien of de stimulansen voor natuurwaarden die in het plan zitten opwegen tegen eventuele verstoring op enkele locaties, of dat wellicht elders in het plangebied aanvullende maatregelen nodig worden. Of misschien moeten we sommige paden ergens anders plannen. Deze werkwijze is voor ons relatief nieuw dus we moeten zien hoe dat uitpakt en of dat een geschikte werkwijze is.”

“We proberen de effecten op de natuur in zijn geheel te beoordelen, zodat we kunnen zien of de stimulansen voor natuurwaarden die in het plan zitten opwegen tegen eventuele verstoring op enkele locaties...”

voor paden terwijl we er nog niet uit zijn waar ze precies moeten komen. Hier kan de Strategische Milieubeoordeling dus mede sturend gaan werken. Misschien is het een idee om die werkwijze voortaan voor een heel plan te gebruiken. Het voordeel is dat je dan de uitkomsten van de Strategische Milieubeoordeling meteen mee neemt in je planvorming. Dat je dus de exacte locatie van een fietspad laat afhangen van het al dan niet verstoren van natuurwaarden. Voordeel is dat je

Het Twentse landschap in de omgeving van Losser Foto: Berto Meeuwissen

Op basis daarvan zal het uitwerkingsplan wellicht dus weer moeten worden aangepast. Is het dan eigenlijk niet veel handiger om een Strategische Milieubeoordeling te maken voorafgaand aan een uitwerkingsplan en de Strategische Milieubeoordeling te gebruiken om de juiste, minst schadelijke locaties voor de routes aan te wijzen? Tuinstra: “Dit is inderdaad het overwegen waard. Maar voor een deel zit die flexibiliteit er ook nu wel in. In het Uitwerkingsplan staat namelijk een aantal locaties

uitgewerkte plannen niet meer hoeft aan te passen omdat het knelt met de natuurwetgeving. Een mogelijk nadeel is wel dat je dan al voorafgaand aan de planvorming actuele ecologische gegevens nodig hebt van het gehele plangebied. Want voor een goede beoordeling moet je dan goed weten waar je wel en waar je niet iets kunt doen met nieuwe paden. En goede ecologische inventarisaties kosten geld en tijd dus is het de vraag of dat opweegt tegen de tijdswinst die je boekt.”

Namaakstadje op de drempel

Natuur als drager van de lokale economie. Die gedachte moet worden belichaamd door Esonstad, een geheel nagebouwd vestingstadje van Landal GreenParks, pal aan de oever van het Lauwersmeer.

Volgens de overlevering zou op deze plek - nabij het buurtschap Oostmahorn van het Friese Anjum - ooit het verdwenen 'Esonstad' hebben gelegen. Anno 2006 is er een fonkelnieuw oud-Hollands vestingstadje herrezen, compleet met bastions en kades en vriendelijke raamluikjes. Als je er door de straten loopt, kost het je echt moeite om te beseffen dat het allemaal namaak is.

Afgelopen voorjaar kwamen de semi-authentieke huisjes op de markt en binnen tien maanden waren ze alle 144 verkocht aan particulieren voor prijzen van rond de twee à drie ton. Gedurende de maanden dat de kopers er geen gebruik van maken, verhuurt Landal de huisjes aan toeristen. Zo zien de eigenaren de kosten van hun vakantiewoning gedekt en genieten ze in veel gevallen zelfs extra inkomsten uit de huuropbrengst. "We hebben meteen een topseizoen gedraaid", zegt parkmanager Jan ten Hoor tevreden. "Bedrijfsmatig is Esonstad nu al succesvol."

Blijft de groei in dit tempo doorgaan, zo pal bovenop één van de meest waardevolle natuurgebieden?

"Nee, die 250 woningen zijn een harde limiet. We hebben geen vergunning voor ook maar één woning meer. Dat is een van de voorwaarden waarop Esonstad er mocht komen."

Welke voorwaarden zijn er verder nog?

"Dat de waterhuishouding strikt gescheiden blijft van die in het natuurgebied. Het hemelwater van Esonstad stroomt af op de vestinggracht en het riool is via persleidingen aangesloten op het systeem van de gemeente. Ook mag er slechts een minimum aan straatverlichting branden, omdat de nachten hier donker horen te zijn."

Was het moeilijk om groen licht te krijgen voor de aanleg van Esonstad?

"Nou en of. Toen het idee voor Esonstad in 1997 voor het eerst werd gelanceerd door projectontwikkelaar Jaap Hofstede uit het Brabantse Mierlo, was het bestuurlijke klimaat er

"... met de afdichting van de toenmalige Lauwerszee, was ook het opstappunt naar Schiermonnikoog uit het gebied verdwenen en dat zette de economie op een lager pitje."

Maar het is toch nog niet af? Op weg hiernaar toe waren overal nog hijskranen aan het werk.

"Klopt, het vestingstadje is slechts de eerste fase van Esonstad. Op stapel staan nog een golfbaan, een camping en Esonstad Fase twee. Dat is een wat meer traditioneel park buiten de veste met nog 106 zogenoemde terpenwoningen."

absoluut nog niet rijp voor. Al was men het er wel over eens dat dit deel van Friesland een nieuwe impuls nodig had. Want met de afdichting van de toenmalige Lauwerszee, was ook het opstappunt naar Schiermonnikoog uit het gebied verdwenen en dat zette de economie op een lager pitje."

van het Lauwersmeer

Parkmanager Jan ten Hoor van Esonstad, onderdeel van Landal Green Parks Foto: Bart Siebelink

Hoe kwam Esonstad dan toch weer in beeld?

“De MKZ-crisis van enkele jaren geleden bracht een nieuwe economische klap toe aan dit gebied. Veel boeren hielden ermee op. Provincie en gemeenten gingen naarstig op zoek naar nieuwe kansen voor dit gebied. De recreatiemarkt bleek een aantrekkelijke optie. Er was immers bijzondere natuur aanwezig. Zo kwam Esonstad dus opnieuw in beeld.”

Bent u bekend met Natura 2000 of met de bijzondere vogelsoorten in het Lauwersmeer?

“Daar heb ik niet veel zicht op. Maar moet je de soorten kennen om het hart op de juiste plek te hebben zitten? Kijk, als organisatie heeft Landal een convenant met Natuurmonumenten, waarin is vastgelegd dat onze activiteiten plaatsvinden in harmonie met de omgeving. Ook wordt in onze parken educatief materiaal van Natuurmonumenten aangeboden aan de bewoners,

zodat die zich goed kunnen informeren over de aanwezige natuurwaarden. Op die manier heeft Landal haar betrokkenheid bij de natuur vormgegeven.”

“... hierin is vastgelegd dat onze activiteiten plaatsvinden in harmonie met de omgeving.”

Waarom het Lauwersmeer zo bijzonder is

Het Lauwersmeer is het restant van een riviermonding die oorspronkelijk viermaal zo groot was. De vele indijkingen sinds de middeleeuwen hebben het gebied doen slinken tot het huidige oppervlak van 5783 hectare.

Sinds 1969 is het gebied door middel van een dijk afgesloten van de Waddenzee en veranderde de naam van Lauwerszee in Lauwersmeer. Het getij verdween grotendeels en het water werd geleidelijk aan minder zout. Dit proces brengt wisselende plantengemeenschappen met zich mee, maar uiteindelijk moet er een stabiele toestand ontstaan. Van bijzondere betekenis zijn de op natte duinvallei en duingrasland lijkende vegetaties, die elders zeldzaam zijn geworden.

Als vogelgebied geniet het Lauwersmeer speciale bescherming op basis van de Vogelrichtlijn. Allereerst omdat er drempeloverschrijdende aantallen lepelaars, kleine zwanen, grauwe en brandganzen, krakeenden, wintertalingen, pijlstaarten en slobbeenden voorkomen. Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste Nederlandse broed- en/of pleistergebieden voor lepelaar, kleine zwaan, bruine kiekendief, grauwe kiekendief, kempfaan en reuzenstern.

Andere soorten van bijlage I uit de Vogelrichtlijn waarvoor het gebied van betekenis is, zijn porseleinhoen, noordse stern, blauwborst (broedvogel), kleine en grote zilverreiger, wilde zwaan, nonnetje, zeearend, visarend, slechtvalk, kluut, goudplevier en dwergmeeuw. Het Lauwersmeer is verder van belang als broedgebied voor rietzanger, paapje en oeverzwaluw. De biotopen van deze zogenaamde begrenzingssoorten hebben mede de begrenzing van het gebied bepaald.

We krijgen de natuur die we verdienen

Eric van der Aa en Edo Knegtering

Twintig jaar had Edo Knegtering, beleidsmedewerker soorten bij het ministerie van LNV, zijn oud-klasgenoot Eric van der Aa, niet meer gezien. Totdat hij hem afgelopen voorjaar tegenkwam als auteur van een kritisch artikel over de nationale natuurwetgeving in het tijdschrift Toets. Tijd voor een hernieuwde kennismaking en een pittig debat over drie prikkelende stellingen tussen de LNV-medewerker en de adviseur/projectleider bij adviesbureau RBOI, in hartje Rotterdam.

Stelling 1: De groeiende aandacht voor de Flora- en faunawet is misplaatst, want veel echt bedreigde soorten zitten er niet in (en van de soorten die er wel in zitten, is een deel uitgestorven of juist helemaal niet bedreigd).

Eric: “Het is zeker zo dat veel rodelijstsoorten aan de aandacht ontsnappen, want er vallen nu gaten in de natuurtoetsen omdat die teveel focussen op alleen beschermde soorten. Ik vraag me wel eens af wie die lijst van beschermde soorten gemaakt heeft.”

Edo: “De Flora- en faunawet is het resultaat van een langdurige ontwikkeling van soortwetgeving. Soortwetgeving begon eigenlijk al meer dan een eeuw geleden. Aanvankelijk lag de nadruk van soortwetgeving op het regelen van handelingen met dieren, zoals welke soorten je wel en niet mocht bejagen of als kooivogel mocht houden. Ruimtelijke ingrepen kwamen pas veel later in soortwetgeving aan bod. Bovendien zijn er bij het totstandkomen van de Flora- en faunawet veel amendementen

aangenomen. De wet is mede daardoor complex. Diverse soorten staan er ook in op basis van internationale verdragen, zoals de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn of de Bats Agreement over vleermuizen. De wetgever heeft ervoor gekozen om in principe alle van nature in ons land voorkomende gewervelde diersoorten te beschermen behalve vissoorten waarop de Visserijwet van toepassing is en een klein aantal andere uitzonderingen. Ongewervelde dieren en planten worden per soort aangewezen.

De Nederlandse biodiversiteit telt zo'n 40 duizend verschillende soorten. Om al die soorten duurzaam te beschermen is soortspecifieke wettelijke bescherming niet per se het beste instrument. Belangrijker zijn goede randvoorwaarden, zoals de Ecologische Hoofdstructuur, of beleid op het gebied van milieu, verdroging, ruimte, infrastructuur en energiegebruik (vanwege het klimaat). En voor bepaalde soorten ook de leefgebiedenbenadering.”

Eric: "Die leefgebiedenbenadering is inderdaad een goed idee, maar dan moet er wel geld bij en een effectief juridisch instrumentarium. Waarom kunnen we bijvoorbeeld nog steeds niet onteigenen voor natuurdoelen?"

Edo: "De leefgebiedenbenadering zal sterk gericht zijn op beheersmaatregelen voor soorten en niet op het aanwijzen van gebieden."

Eric: "Maar wettelijke bescherming van specifieke soorten blijft wel nodig om uitsterven te voorkomen. Dus waarom ontbreken veel echt bedreigde soorten dan in de Flora- en faunawet?"

Edo: "Er staan inderdaad helaas veel soorten op rode lijsten. Alleen de rode lijst paddenstoelen telt al meer dan duizend soorten! In veel gevallen zal het vaak beter zijn om andere maatregelen te nemen dan al die afzonderlijke soorten specifiek onder de Flora- en faunawet beschermen. En dan heb ik het nog niet eens over de commotie die de wettelijke bescherming van specifieke soorten teweeg kan brengen."

Eric: "Ja, maar die commotie komt juist omdat er zoveel soorten in de wet zitten, die niet echt worden bedreigd. Nou goed, die vleermuizen daar zitten we nou eenmaal aan vast, ook al is de helft helemaal niet zeldzaam. Maar waarom alle vogels? Dat staat echt niet in de Vogelrichtlijn, ik heb hem er op nageslagen, en veel vogels zijn helemaal niet bedreigd. Dus om nou voor een broedende meerkoet het werk aan een snelweg stil te leggen, dat kun je de burger toch niet uitleggen?"

Edo: "Het ministerie zal de komende jaren kritisch naar alle lijsten blijven kijken, dus misschien moet je maar eens meepraten."

Eric: "Ik zou zeggen, stop in de Flora- en faunawet alle rodelijstsoorten van de zoogdieren, amfibieën, reptielen, vlinders, libellen, vogels en planten. Het is niet nodig om ook elke kokerjuffer of paddenstoel mee te nemen. Ten eerste zijn daar veel te weinig deskundigen van, en ten tweede profiteren die wel met die zeven groepen mee. En laat de niet-rodelijstsoorten maar gaan, de kraaien en spreeuwen hoef je in het broedseizoen bij een ruimtelijke ingreep niet angstvallig te ontzien, die redden zichzelf wel. Maar dan moeten we ten aanzien van de beschermde soorten wel gaan handhaven, dus ook bij de landbouw. Als we de grutto willen behouden, moeten we wellicht stoppen met grondgebonden veehouderij in zijn huidige vorm."

Stelling 2: Problemen rond beschermde soorten bij ruimtelijke ingrepen zijn niet nodig

Edo: "Wat die commotie betreft rond industrieterreinen en snelwegen, die is vaak te voorkomen als je flora en fauna maar op tijd in de planvorming meeneemt."

Eric: "Daar zijn we het dan in elk geval over eens. Ik zeg altijd tegen opdrachtgevers dat een ecologisch veldonderzoek even duur is als wat het per dag kost als de bouw

wordt stilgelegd. Maar inmiddels hebben de meeste opdrachtgevers dat zelf ook wel door. Het is een kwestie van zorgvuldig onderzoek en het zoeken naar de juiste locatie.

Er is wat dat betreft wel veel veranderd. Vroeger stond de ecooloog in de arena van de ruimtelijke ordening aan de zijlijn te roepen en niemand luisterde, maar nu staat hij er middenin en iedereen moet luisteren. En dat komt omdat iemand van Das&Boom in de jaren negentig zo slim was om de Habitatrichtlijn erbij te slepen om zijn gelijk te halen. Het grappige is dat dat met de Vogelwet uit 1936 ook best gekund had, maar er is blijkbaar nooit iemand op het idee gekomen. Dan hadden we misschien vele ecologisch rampzalige ruilverkavelingen kunnen voorkomen."

Stelling 3: Een golfbaan of woonwijk is beter voor de biodiversiteit dan landbouw.

Edo: "Het klopt wel dat er in stedelijke gebieden verrassend veel soorten vaatplanten voorkomen."

Eric: "We moeten niet zo bang zijn voor verstedelijking. Wat mij betreft is er maar één echt probleem voor de biodiversiteit in Nederland, zeker op korte termijn, en dat is verdroging. En die heeft maar één echte oorzaak en dat is de landbouw. Er is nog nooit een soort op de rode lijst terechtgekomen door industrialisering, verstedelijking, versnippering of verstoring, terwijl de meeste soorten uitgestorven zijn of zeldzaam geworden door agrarische ontginningen, ruilverkaveling, intensivering en waterbeheer. Dus zolang je de landbouw niet aanpakt, en je wel projectontwikkelaars voor de rechter sleept, ben je alleen bezig met PR voor een achterban die denkt dat projectontwikkelaars per definitie slecht zijn."

"Het ministerie zal de komende jaren kritisch naar alle lijsten blijven kijken."

Edo: "De bedreiging van de biodiversiteit hangt ook af van de tijdschaal waarop je het bekijkt. Op de lange termijn is versnippering (onder andere door verstedelijking) wel degelijk een probleem. En ook klimaatverandering speelt een rol."

Tot slot

Eric: "Als ik het voor het zeggen had, zou ik consequent handhaven, pakte ik de verdroging flink aan, mocht de boer in mei niet maaien, en moesten de kokkelvisseren heel snel wegwezen uit de Noordzee waar ze nu van de minister van LNV mogen vissen nadat ze van de rechter uit de Waddenzee moesten verdwijnen. Ik ben al dertig jaar vogelaar, en ik erger me enorm als ik alles achteruit zie gaan. Maar ja, we krijgen blijkbaar de natuur die we verdienen."

Edo: "Soortenbescherming is het resultaat van politieke en maatschappelijke processen waarbij diverse belangen meespelen. Vanuit één bepaald belang bezien, zal er vaak wat te wensen overblijven. Dat lijkt mij onvermijdelijk."

Mark Wesselink Foto: Rita van Biesbergen

Gedragscode waterschappen begint te wennen

Het is alweer enige maanden geleden dat de Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is goedgekeurd. Maar zelfs vóór de goedkeuring ervan had Waterschap Veluwe besloten dit jaar al in de geest van de gedragscode te gaan werken. Mark Wesselink, specialist planmatig onderhoud bij de afdeling onderhoud van dit waterschap, heeft de eerste ervaringen dus inmiddels achter de rug. En die vielen niet eens tegen.

die veranderingen niet zonder slag of stoot konden worden ingevoerd. “Het is voor onze eigen onderhoudsmedewerkers en voor aannemers een hele omslag. We hebben dus gezorgd dat onze onderhoudsmedewerkers een opleiding ‘werken met de Flora- en faunawet’ en een training ‘klantgericht denken en handelen’ konden volgen. Want ze moesten niet alleen zelf weten hoe ze het moeten doen, maar het ook nog kunnen uitleggen. Want reken maar dat ze er in het veld voortdurend op worden aangesproken.”

Het nieuwe maaibeheer stuit namelijk bij veel agrariërs nog op onbegrip, ondanks alle voorlichtingsavonden die het waterschap heeft georgani-

perceelsranden natuurlijk beheren, en daar sluit dit natuurlijk mooi bij aan.”

Wesselink is al met al best tevreden met de gedragscode. “Het zal zowel voor ons als voor de mensen in ons beheersgebied nog wel even wennen blijven, maar dan heb ik er alle vertrouwen in dat het gaat werken. We zijn als waterschap wel verantwoordelijk voor een goede waterhuishouding en veilige dijken in het gebied. Hiervoor moet ons watersysteem worden onderhouden. Door te werken volgens de gedragscode houden we zoveel mogelijk rekening met de aanwezige flora en fauna. Een knelpunt dat nu nog overblijft is het gebrek aan inventarisatiegegevens over flora

“Het bevalt best goed”, vertelt Wesselink, “al zijn er natuurlijk de nodige kanttekeningen te plaatsen.” Door de gedragscode is niet alleen de wettelijke basis van onderhoudswerkzaamheden veranderd, maar het waterschap heeft de hele planning en uitvoering omgegooid. “En dat was voor veel mensen erg wennen. We maaien nu minder vaak, en zo mogelijk na het broedseizoen, na 15 juli. Het vaste rondje dat onze onderhoudsmedewerkers vroeger langs alle slootkanten maakten, waarbij ze begin mei begonnen en voor de zomervakantie klaar waren, is daarmee verdwenen.”

Een andere verandering is dat als het even kan niet meer de hele sloot ‘gladgemaaid’ wordt, maar dat bijvoorbeeld alleen het natte profiel wordt gemaaid (het gedeelte waar daadwerkelijk water staat). Het talud en eventueel het onderhoudspad wordt in het broedseizoen met rust gelaten. Veel (broedende) vogels en andere dieren profiteren hiervan. Het mag duidelijk zijn dat al

Er is toch een groeiende groep die slootkanten en perceelsranden natuurlijk beheren, en daar sluit dit natuurlijk mooi bij aan.

seerd. Later maaien betekent een hoger gewas, waarin kruiden, dus ook onkruiden kunnen bloeien en zaadzetten. “Ik kan me hun bezwaren wel voorstellen. Om er een beetje aan tegemoet te komen, zorgen we dat we de ergste onkruidhaarden plekgewijs met de zeis of de bosmaaier aanpakken. Maar laat ik niet vergeten te zeggen dat er ook mensen zijn die ons complimenteren, die blij zijn dat we eindelijk eens rekening houden met de planten en dieren die er zitten. Er is toch een groeiende groep die slootkanten en

en fauna. We weten niet precies hoe gedetailleerd die gegevens nou moeten zijn. Dat de huidige uurhokken te grof zijn, is duidelijk, maar elke vierkante meter is natuurlijk niet haalbaar. Het zou goed zijn als daar een leidraad voor wordt opgesteld.”

Bestaand gebruik wordt grotendeels tijdelijk vergunningvrij

Minister Veerman stelt een wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 voor waarin bestaand gebruik in Natura 2000-gebieden voorlopig voor een groot deel niet vergunningplichtig zal zijn. Deze vergunningvrijstelling geldt voor de periode totdat het beheerplan voor het gebied is vastgesteld. Voor nieuwe activiteiten is deze regeling niet van toepassing. Maar waarom is deze wijziging noodzakelijk?

Met de inwerkingtreding van de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 en het Kokkelvisserijarrest van het Europese Hof van Justitie is duidelijk geworden dat het bestaand gebruik in Natura 2000-gebieden niet zonder meer kan worden voortgezet. Bepaalde vormen van bestaand gebruik moeten worden getoetst op hun effecten voor de natuur. Het gaat vooral om dát bestaand gebruik, dat door de aard of intensiteit van het gebruik tot een verslechtering van de kwaliteit van het gebied leidt of tot significante verstoring van Europees beschermde diersoorten in het gebied.

De afweging hoe de natuurdoelen het beste kunnen worden gehaald en hoe zich dat verhoudt tot bestaand gebruik in het gebied moet in het beheerplan voor dat gebied gebeuren. Is het bestaand gebruik geen pro-

bleem, dan wordt het opgenomen in het beheerplan en is een vergunning niet nodig. Staat het bestaand gebruik de natuurdoelen wel in de weg, dan wordt gekeken hoe de negatieve effecten kunnen worden gematigd. Het opleggen van de vergunningplicht moet het uiterste middel blijven. Het opstellen van de beheerplannen kost echter tijd; vooral omdat er zorgvuldige afwegingen gemaakt moeten worden. Naar verwachting zullen de meeste beheerplannen pas in 2009 of 2010 gereed zijn. Tot die tijd zou voor het bestaand gebruik eigenlijk een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet nodig zijn. Het is niet mogelijk en ook niet gewenst om - totdat de beheerplannen er zijn - bestaand gebruik overal op zijn effecten op de natuurwaarden te beoordelen. De wetswijziging wil dit probleem

oplossen. De wijziging geeft aan dat de vergunningplicht voor bestaand gebruik (niet voor nieuwe activiteiten) wordt opgeschort totdat het beheerplan wordt vastgesteld. De Minister van LNV krijgt wel een zogenaamde aanschrijvingsbevoegdheid in deze periode. Die kan hij gebruiken in gebieden waar zich een ecologisch urgente situatie voordoet, waarbij op korte termijn moet worden ingegrepen om te voorkomen dat verdere onomkeerbare achteruitgang van de natuurwaarden plaatsvindt. Uiteraard wordt eerst beoordeeld op welke manier dat ook anders kan worden aangepakt. Het gebruik waardoor de achteruitgang met name wordt veroorzaakt, moet vervroegd aan een toetsing worden onderworpen. Dit zal waarschijnlijk maar in een beperkt deel van de 162 Natura 2000-gebieden gebeuren.

Woonfunctie in het geding?

Nieuw op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving:

- **Inspiraatwijzer bij ontwerp-aanwijzingsbesluiten**
- **Gedragscodes in voorbereiding**
- **Neem een abonnement op de e-mailnieuwsbrief "Natuurwetgeving in de Praktijk"**

Doen&Laten, magazine over natuurwetgeving in de praktijk, is een uitgave van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Aanmelden voor een gratis abonnement op het magazine Doen&Laten kan door een e-mail met adresgegevens te sturen naar doenlaten@minlnv.nl. Voor de e-mailnieuwsbrief kunt u zich aanmelden via www.minlnv.nl/abonneren.

Contact: Ministerie van LNV, Directie Natuur, Postbus 20401,
2500 EK Den Haag, T (070) 378 6868,
www.minlnv.nl/natuurwetgeving

Redactie: Marie-Thérèse Lammers, Bregje Tettelaar,
Edo Knegtering, Ed de Heer (allen LNV),
Rob Janmaat (de Lynx)

Teksten: Marjel Neefjes, Geert van Duinhoven, Bart Siebelink

Fotografie: Rita van Biesbergen, Berto Meeuwissen, Marjel
Neefjes, Bert Nienhuis en Bart Siebelink

Cartoon: Frank van Polanen Petel

Productie: Communicatiebureau de Lynx

Inhoudelijk advies: Tauw

Vormgeving: Tremani

Drukwerk: Nivo

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit